

---

## 10 ÉVE HUNYT EL PETROVICS EMIL

---

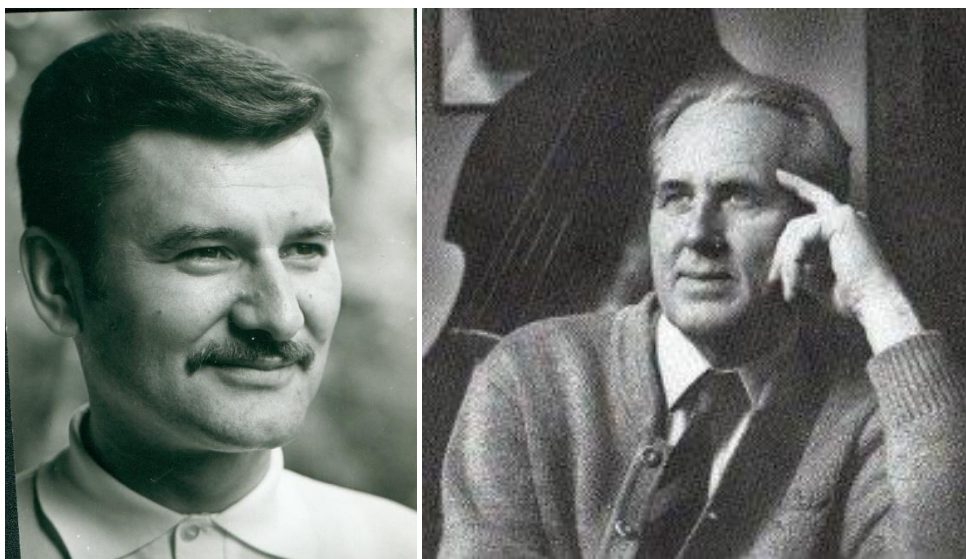
(Nagybecskerek, 1930. február 9. – Budapest, 2011. június 30.)

**kétszeres Kossuth-díjas és kétszeres Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, érdemes és kiváló művész, karmester, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanszékvezető egyetemi tanára.**

### I.

PETROVICS EMIL<sup>1</sup>

**...A ZENÉT ÉRTENI NEM KIVÁLTSÁG...**



Petrovics Emil és Czigány György az 1970-es években

Petrovics Emil portróját Nagygyörgy Sándor készítette, Czigány György portróját a [prea.hu](http://prea.hu)-n találtuk.

**A riporter:** A sorozat szerkesztője méltán tarthatja számon Petrovics Emilt azok között, aki a zenei élet sokfajta sürgető kérdéséhez segítő szóval, szívesen közelednek. Műsorunk címe polémiára biztat: Miért igen, miért nem? A sok téma közül mi az, amit e pillanatban Petrovics Emil a leginkább aktuálisnak érez?

**Petrovics:** A zeneoktatás ún. magyar módszerét. Annak is azt a részét, amelyik nem a zenei szakemberképzéssel foglalkozik. Divatos ma az erről való polemizálás. Talán egy kicsit későn is fogtunk hozzá. A módszer fenntartás

---

<sup>1</sup> 10 éve hunyt el Petrovics Emil zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egykori tanszékvezető egyetemi tanára. Emlékére felidézzük azt interjút, amely 1971. december 1-én hangzott el a Magyar Rádióban Czigány György kérdéseire. volt. A leírt szöveg később megjelen a Zeneélet c. kötetben, amely 32 muzsikusi vallomását tartalmazza a zenei közélet kérdéseiről. A kötet szerkesztője Czigány György (Zeneműkiadó Budapest, 1973)

nélküli elkötelezettjei ma már könnyen tekinthetik ellenségnek mindazokat, akik kifogásokkal élnek, akik a módszer felfrissítéséért, korszerűsítéséért emelik fel szavukat. Pedig szövetségesek vagyunk, világos, hogy a pedagógusok együttműködése nélkül aligha van lehetőség a hasznos és célravezető új megfontolások megvalósítására.

**A riporter:** Gondolom korunk magyar zeneszerzői különös érzékenységgel reagálhatnak arra a kérdésre, vajon nem bizonyul-e illúziónak 20 esztendő óta táplált reménységünk, hogy a magyar módszerrel zenére nevelt gyermek és ifjú felnőve értője lesz, megértő közönsége a kortárs zenének.

**Petrovics:** Sajnos gyakran magam is azt hiszem, hogy illúziókat kergettünk. Nem tudtuk, nem is tudhattuk előre azt, hogy a módszer teremt-e új közösséget számunkra, a kor zenéje számára, csak reméltük. Reményeink nem váltak valóra. Ez a vita, ami egyre élénkebbé válik a rádióban, a sajtóban s a zenei szakemberek magánbeszélgetéseiben, talán megmutatja a kiutat ebből a zsákutcának tűnő helyzetből. Mert erőfeszítéseink nem voltak hiábavalóak, ezt aligha kell hangsúlyoznom.

**A riporter:** Éppen az erőfeszítések jobb eredményéért kezdett vitát a rádió és a Muzsika c. folyóirat hosszú cikksorozatban. E vitához kapcsolódunk adásunk néhány percével. E világhírű és most mégis vitatott magyar módszernek mi is az eredeti célja?

**Petrovics:** Röviden: a zenei analfabétizmus megszüntetése. Az írás-olvasás elsajátítása utat nyithat a zeneművészet régi és új értékeinek valódi megértéséhez, s mindazokat, akik eddig kívülről és idegenkedve tekintettek a komolyzene birodalmára, bekapcsolhatja ebbe a korokat átívelő szellemi mozgás ízlést, magatartást, világnézetet formáló áramba.

**A riporter:** Vajon az eredeti célt szolgálja-e az, ahogy általában ez a módszer megvalósult?

**Petrovics:** Nem teljesen. Először talán azért, mert az írás-olvasás alapfokú ismerete aligha nyújthat eligazítást a zene koronként változó formai, nyelvi stuktúráinak felfogásában. Sőt, adott esetben növeli a gátlásokat, világosabban rajzolódik ki a zene „cselekmény-világának” bonyodalmassága; elérhetetlen és csüggesztő távolságba kerül egy-egy Bach-fúga, Beethoven-szimfónia, Bartók-vonónégyes „megértésének” lehetősége. Egy érlelődő ifjú ember, aki csak szótagolva képes olvasni szöveget, aligha foghat bele egy Dosztojevszkij, vagy Thomas Mann regénybe. S ezt ő maga is jól tudja és levonja a konzekvenciákat.

Másodszor: zenei nevelésünk leglényegesebb mozzanata, hogy a tanuló énekel. Másokkal együtt és egyedül. Szerepelnie kell egy kollektíva előtt – veleszületett hang- és hallási adottságaival. Közismert, hogy két egyforma hallás nincs, s akinek kevesebb jutott – ezek vannak többségben –, hátrányos helyzetbe kerül, sikertelenség övezi megnyilvánulásait. A pszichológiai konzekvenciákat a laikus is levonhatja. Pedig a zeneművészet nemcsak a vájtfülűek számára jött létre. Nevelésünk szellemének látens sugallata ezzel szemben az, hogy igen.

Harmadszor: nevelésünkben, de különösen ismeretterjesztésünkben még mindig túlteng a zene tartaom-magyarázata. Pontosabban: a zenehallgatót arra tereljük, hogy a zenét fogalmakra, látványra, költészetre, drámára, filmre, természetrajzra redukálja. Természetes dolog, hogy kiben-kiben saját alkata és érzékenysége szerint asszociációkat, érzéseket, kedélyhullámzásokat hoz létre egy-egy zenemű, zenei folyamat. De ha az „okosak” megmagyarázzák a „butának”, hogy mit kell kihallaniok az adott műből, akkor nagy baj veheti kezdetét. Tapasztalatom szerint ugyanis nem azt hallják, amit előírtak nekik (pl. búcsúzás, küzdelem a sorssal, alkony, rohanás, vihar stb. stb.), s így azt kénytelenek tudomásul venni, hogy ők valóban buták, sosem fogják „megérteni” a zenét. A magam részéről mindig örülök, ha olyat hallok, hogy valaki – bár nem ért – csak szereti a zenét...

Két akadály tornyosul tehát a zenére érzékeny fiatalé előtt: az egyik az, ha a szolmizáció és kapcsolt részei öncélúvá válnak (saját tapasztalatból tudom, hogy a szolmizálva megtanult népdalokat sohasem éreztem magaménak, sohasem birtokoltam úgy azokat, mint amelyeket gyermekkoromban hallás után sajátítottam el), és ha ez az öncélúvá váló alapfokú technicizmus elveszi – az arra egyébként alkalmas fiatal – további tanulókudvét, aki ilyenformán túl nehéznek találja a zeneértéshez vezető utat.

A másik akadály a bontakozó fogékonyságra zúdított zenemagyarázatok áradata. Ezzel az új közönség nem tudja azonosítani saját élményét – jó esetben ennek ellenére sem hagyja elriasztani magát a zene élvezetétől. A rosszabbik esetben pironkodva hátrál meg a „zeneértő” hangverseny elit előtt. Ráadásul szégyenkezése előbb-utóbb agresszivitásba fordul és válogatás nélkül osztogatja a sznobizmus, bennfentesség jelzőit.

**A riporter:** Beszélgetésünk első mondataiban leszögeztük: az eddigi eredmények jelentősek. Elégedettségünk azonban új, friss teendőre sarkall. Milyen úton kell majd járnunk Petrovics Emil véleménye szerint?

Petrovics: Néhány ötletszerű gondolat: a zene játékos mozgásélmény is, talán az Orff-módszer jól kiegészítené egyoldalúnak tűnő éneklő-szolmizációs világunkat. A kollektív hangszeres játék (csekély hangszertudást feltételez) örömet, bizonyos mértékig felelősségmentes örömet szerez a résztvevőnek, s beavatja az együtt zenélés semmihez sem hasonlítható élményébe. A zenével való azonosulás e mozzanata temérdek olyan dolgot világít meg, tesz magától értetődővé, amihez más úton szinte alig lehet eljutni.

A zenehallgatást elsősorban a zene *hallgatása* felé kell terelni. Gondolok itt a hangszerekre, a témakezelésre, hangszínekre, hangszerelésre, az építkezésre, s formára, a stílusjegyre stb. Tudom, hogy igen sok pedagógus ezt az elvet követi, de még nem elegendő. (Mellesleg megjegyzem: a képzőművészet is hasonló cipő szorítja: a festői, szobrászi tartalom és forma helyett az irodalmit, a novellisztikus, a fogalmit keressük és kerestetjük. Mire hasonlít? és hasonlít-e eléggé?) A zene természetét nyomon követő magyarázat nagyszerű példája volt a TV Bernstein sorozata.

#### **Bernstein a zene interpretálásáról 1960 (51:07)**

Leonard Bernstein zenei ismeretterjesztő sorozatából A műsort eredetileg 1960. január 31-én a CBS televízió sugározta a "Ford bemutatja" sorozat részeként, címe "A kreatív előadó" volt. Közreműködött: Glenn Gould és Eileen Farrell A New York-i Filharmonikus Zenekart Leonard Bernstein, illetve Igor Sztravinszkij vezényelte.

#### **Bernstein Beethovent magyaráz (magyar felirattal) (30:26)**

Leonard Bernstein 1954-es előadása Beethoven 5. szimfóniájának I. tételéről.

Fáradhatatlanul kell szuggerálnunk, hogy a zene megértése nem az eminensen jó fülűek és jól éneklők kiváltsága, hogy a zene szeretetét alig néhány lépés választja el a zene igazi megértésétől.

Szükségesnek érzem, hogy befejezésül utaljak talán túl szigorúnak ítéltető véleményem forrásáról.

Több száz, de inkább közel ezer fiatal művészjelöltet és önjelöltet felvételiztettem az elmúlt hét esztendőben a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Ezek túlnyomó többsége már a magyar módszer szerint tanult az iskolában. A sok-sok óra, amit kérdeztetésükkel eltöltöttem, bizony illúzióromboló volt, fájdalmas sebeket ütött itt-ott felbukkanó önelégültségünkön, büszkeségünkön. Elcsüggesztő válaszaikat hallgatván, gyakran ironizáltam kesernyésen magamban arról, hogy de ő lenne már itthon is megalapoznunk zenei nevelésünk világhírét.

## II. Petrovics Emil és Czigány György közös alkotásai



### Kantáta, III. (Fanni hagyományai) - szopránhangra és kamarazenekarra (1978) (7:43)

Petrovics Emil. Fanni hagyományai. III. kantáta, op. 26  
(szöv.: Kármán József nyomán Czigány György) szopránhangra és kamarazenekarra  
(1978)

Kincses Veronika (ének), és a Liszt Ferenc Kamarazenekar Petrovics Emil vezényletével  
© 1980 HUNGAROTON RECORDS LTD.

### CZIGÁNY GYÖRGY FANNI ÁRIÁJA Petrovics Emilnek (Kármán József emlékére)

*Ha tágas irtózat barlangja volt e föld,  
eztán lakhelye lesz az elragadtatásnak!  
Legyűr, s én szomjan tűröm édes kényszerét:  
betakar álmaimmal a gyönyörű bánat.*

*Minden messzeség enyém, minden itt van:  
rám a kékellő hegyek veled néznek,  
csengő patakra lelve szavaidban  
a rózsák mézét – légy te bárhol –  
veled iszom én a természet  
jótevő poharából!*

*Mint levelek a fán –  
két árnyék moccan,  
árnyékunk dereng, játszva  
a major hűs falán...*

*Míg varrogattam, ő mellettem állt.*

*Sebes, enyelgő szárnyakon kél útra  
az éj: hiába sarjaz újra  
a rét s mézével az égbolt hiába áld!*

*Szívem érthetően kiáltoz: csatát  
vagy veszteni: a boldog rettegés, finom  
s pusztító láng csap át ínaimon –  
talán a gyötremelem is éltet  
– ki nem szeret, hiába él –  
lám, a kakukk a bükkerdő temérdek  
fái közül vidáman kibeszél!*

*Vígan leszünk, ugye, Fanni kisasszony? –  
enyelgve, szökellve sodratom táncba!*

*Lázát tüzelő viasztest: rokon  
gyertyám! Eszelős-karcsú-lány-alak!  
– Veled világolok s fogyatkozom.*



**V. kantáta (Törökországi levelek) - basszushangra és kamarazenekarra (1981) 1. Allegro... (3:45)**

Petrovics Emil: Törökországi levelek. V. kantáta, op. 29  
(szöv.: Mikes Kelemen nyomán Czigány György)  
basszus hangra és kamarazenekarra  
Gregor József (ének) és a Liszt Ferenc Kamarazenekar,  
vezényel Petrovics Emil  
© 1987 HUNGAROTON RECORDS LTD.

1.

Édes néném!  
Gyönyörűség nékem  
a kéd haragos leveleit olvasnom!  
Édes néném!  
A kéd nyájassággal és ésszel  
írt levelei jóízűek;  
csaknem megehetném a papírost is!  
Édes néném!  
Nádmézzel írt leveledet vettem.  
Édes néném!  
Ha pásztorném volna úgy tetszik,  
szeretném a szent juhászok csendes életét.  
Édes néném!  
Akár tudjon a kéz írni, akár ne tudjon,  
de a szív eljár a maga dolgában  
én a feleségemet olvasni,  
írni megtanítanám,  
ha több esze nem volna is,  
mint a macskának.  
Édes néném!  
Szeret-e kéd úgy,  
mint macska az egeret?  
Édes néném!  
Ebedre elvárjon kéd:  
káposzta is legyen!  
Édes néném!  
Mint a káposztát, én úgy szeretlek!  
Jó, éjszakát. édes néném!

V. kantáta (Törökországi levelek) - basszushangra és kamarazenekarra (1981) 2. Allegretto,... (2:33)

2.

Sétál kertünkben a pestis  
Bercsényi úr s pereputtya  
velünk együtt táborozik.  
Félni kéne, de nem bánom,  
mert a Zsuzsi közelebb van.  
Nevetgélünk idétlenül.

Reggel jól vagy az ember  
estve felé megbetegszik,  
harmadjára eltemetik.  
Bujdosunk a bujdosásban,  
halál ellen nincs fű kertben.  
Jó éjszakát, édes néném!

**V. kantáta (Törökországi levelek) - basszushangra és kamarazenekarra (1981) 3.  
Libero... (2:46)**

**3.**

Nincs kegyetlenebb dolog a megválásnál,  
Titkos barátjától való távozásnak,  
de csak az időhöz kell magunkat szabni  
és suhajtásunkat a szívükbe zárni.

**V. kantáta (Törökországi levelek) - basszushangra és kamarazenekarra (1981) 4. Alleg-  
ro... (3:19)**

**4.**

Lakunk partján a tengernek,  
töltjük napját életünket.  
Egy lányi földünk nincsen,  
se megmaradó helyünk  
csak a nagy unodalmas óság,  
csak a sok vándorlás  
van gyalog és vizihintóval,  
csak a vándorlás van!  
Mások élnek, mi csak alszunk,  
testünk mindennap jóllakik,  
de az elménk koplal a vígasságtól.  
Csak a sok vándorlás van!  
A csillagok elfelejtkeztek már mirólunk...  
De ne kívánjunk egyebet Isten akaratjánál,  
akár elménk legyen nyughatatlanságban,  
akár testünk ínségben,  
csak ő adhat csendességet.  
Jó éjszakát, édes néném!



5.

Hűség útja bújdosásod.  
Idegen föld falja szíved.  
Fölkel a földből hűséged,  
küztünk jár-keel mosolygásod.  
Zsuzsi hisz szerelmes szóban.  
Édes nénéd: Fejedelem!  
Erdély a te édes nénéd!  
Versailles, Párizs és Rodostó!  
Egész világ a te nénéd!  
egész világ te magad vagy!  
Szerelmed föld ölelése  
Zsuzsi földre hevert álom.  
Mielőtt hallanád, elnémul,  
mielőtt felhő, hó,  
mely rég hull,  
mielőtt lehetne: nem-lét,  
feledés, mielőtt emlék.  
Ledőlünk a földre,  
s nevetünk eleget,  
mintha együtt volnánk,  
s mintha volna más is,  
mint az, ami éppen  
eltűnik örökre.

### III.

#### „A FÜLEK EGYRE SÜKETEBBEK”<sup>2</sup>

**Annak ellenére, hogy arisztokratikus foglalkozása van, plebejus szemléletű embernek tartja magát. A legfontosabb szempontja ugyanis az, hogy olyan zenét komponáljon, amely az emberekhez szól. Petrovics Emil számára a zeneszerzés ugyanolyan fontos, akár az igazgatói munka, a tanítás vagy a zenei közélet egyensúlyának a fenntartása. Sosem tudott ezek között a feladatok között különbséget tenni. Nincsenek világmegváltó tervei, nem**

---

<sup>2</sup> Az interjú első megjelenése: Gramofon, 2000 január-február. Az interjú megtalálható Réfi Zsuzsanna: Da capo. Negyedszázad, félszáz beszélgetés c. interjúkötetében is. (Gramofon Könyvek, 2019, 48-53. old.)

mond nagy frázisokat, és nem az emberiséget, hanem az embereket szereti. Egyszerűen csak igyekszik helytállni ott, ahová a sorsa rendelte. Azt ugyanis mindig kötelességének tartotta, hogy amit rá mért az élet és a saját, mindenbe beavatkozó, jobbítani vágyó természete, azt a tőle megszokott temperamentummal és vehemenciával tegye. A zenében és a zenéért.

***Gramofon: Állandóan komponál, dolgozik valamin, legutóbbi műve, a novemberben bemutatott zongoraverseny eddig három alkalommal került színre óriási sikerrel, s bemutatják az idei Tavaszi Fesztiválon is.***

Petrovics Emil: A tavalyi év egyik nagy öröme volt számomra a bemutató, és áldom a sorsot, hogy találkoztunk Prunyi Ilonával. Kimagasló zongorista, akinek a billentése egyszerre férfias határozottságú és nőies finomságú. Úgy tud megütni egy akkordot, hogy Szvjatoszlav Richternek és Fischer Annie-nak is becsületére válna. Prunyi Ilonának sok koncertjét hallottam – én ugyanis azon kevés zeneszerző közé tartozom, aki rendszeresen jár hangversenyekre –, s így fedeztem fel magamnak, Ekkor határoztam el, hogy a következő darabomat neki komponálom. A zongoraverseny, feszített munkával áprilistól októberig készült el. Ráadásul a művésznő remek alkotótársnak bizonyult, meg lehetett vele beszélni az összes zenei és technikai kérdést. Az ő interpretálásában a lehető leg-tökéletesebben szólal meg a művem. Én mindig igyekszem megkeresni azt az előadót, aki azonosulni tud velem, akinek játéktípusa, zenei ízlésvilága, szemléletmódja, érzélemlésvilága hasonló az enyémhez. Fiatalkorom óta mindig valakinek komponálok, már a diplomamunkámat, az Eminescu verseire készült I. kantátát is Birkás Liliannak készítettem.

***Gramofon: Önről köztudott, hogy sosem volt kísérletező típus, saját megfogalmazása szerint hagyományos értelemben vett muzsikát komponál.***

P.E.: Mert hiszek abban, hogy olyan zenét kell írni, amelyet élvez a közönség. Hogy ennek mi a receptje, azt nem tudom megmondani, de az én zeném ilyen. Egyébként nagyon örülök, hogy végre vége van ennek a förtelmes századnak, amely az alanyt és a tárgyat nem tudta megkülönböztetni. Kizárólag az alannal kezdett foglalkozni, és kizárta a befogadót abból, hogy felfogja a tárgyat. Az alkotók fölösleges hangjegytonnákat írtak önmagukról, amelyekre már ők sem emlékeznek, nemhogy a közönség. A XIX. század legnagyobb hazugságai közé tartozik a „szegény, meg nem értett zseni”, és sajnos ez a kategória a mi századunkban csak egyre több zeneszerzővel „gazdagodott”. Schönberg – mint ezt többször említettem – minden zsenialitásával együtt válságba sodorta a huszadik századi zenét. Persze, nem akarok mindent az ő nyakába varrni. A hatvanas

években a Magyarországra bezúduló úgynevezett avantgárd zene a házi muzsikát kérdőjelezte meg. A mai napig is sokan azt hiszik, ha megfelelő számú kombinációval próbálkoznak, előbb-utóbb zene születik belőle. Szerencsére most már a változások korát éljük, azt az időszakot, amikor mindent lehet, minden elfogadott. Valószínűleg ez ismét blöfföket és plagizálásokat eredményez, de én ennek ellenére optimista vagyok. A következő évtizedek - reményeim szerint - teljesen el fogják törölni a hallgathatatlan avantgárdot, a néhány, ma még hatalmas hatalmon lévő hatalmon lévő helyi helytartójával együtt.

***Gramofon: Több mint három évtizede tanít a Zeneakadémián. Nem lehetett a növendékeket más irányba terelni, úgy hatni rájuk, hogy az Ön által képviselt zenei irányzatot kövessék?***

P. E.: Erre nem is törekedtem soha. Egyébként is a szó hagyományos értelmében vett mester és tanítvány viszony legutoljára a barokk táján létezett. Nekem szerencsém volt, hogy bár két Kodály-növendék, Sugár Rezső és Viski János is tanított, a Zeneakadémián végül Farkas Ferenc, a modern szemléletű pedagógus lett a professzorom. Műfaji előítéletek nélkül bírálta a darabokat, és nála mindenki úgy írt, ahogy akart. Én is igyekeztem ezt az elvet pedagógusként követni, hiszen ma a zenében a teljes stiláris megosztottság jellemző. Azt lehet javítani, amit rosszul ír meg a növendék, de az már a magánügye, hogy hallgatható muzsikát komponál-e vagy sem. Csak annyit tehetek, hogy megjegyzem, ez az új darab nagyon csúnya. De én főleg erkölcsre igyekszem tanítani a növendékeimet. Arra, hogyha leírnak tíz hangjegyet, mindegyikért felelősek. Az avantgárd nem tud igazán felelősséget vállalni, mert az esetlegességre, az eddig nem voltra törekszik. Lehet, hogy ódivatú dolognak látszik, de a művészetnek fel kell ismernie a saját felelősségét, ez az egyetlen esélyünk arra, hogy az emberiség túlélje mostani katasztrófáit. Mindehhez olyan művekre van szükség, amelyekre valóban kíváncsi a közönség.

***Gramofon: Azok közé a szerzők közé tartozik, akik telt háza előtt koncerteznek, s operáit is sikerrel játszották a dalszínházak. A három darab után miért nem születtek újabb zenedrámák?***

P.E.: Valóban nagyon sok művet írtam énekhangra, s nemcsak a publikum, de az előadók is kedvelték-kedvelik a darabjaimat, mert mindig igyekszem belebújni a bőrükbe, az éneklési modorukba, olyan darabokat írni számukra, ami a hangjuknak a legkedvezőbb. Az első operámat, a C'est la guerre-t harmincegy évesen komponáltam azzal a megfontolt szándékkal, hogy civil ruhás embereket vigyek

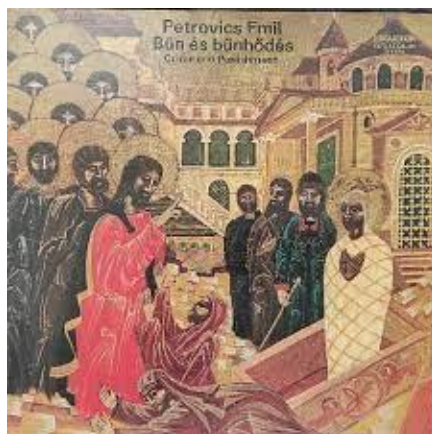
színpadra (ehhez Puccini A köpeny című operája volt az előképem). Aztán megszületett ennek a műnek a humoros-groteszk darabpárja, a Lysistraté, s ebben a két operában igyekeztem összefoglalni a háború értelmetlenségét, mindazt a szenvedést, amit nekem ifjúkoromban a II. világháború jelentett.



#### Petrovics Emil - Lysistraté (42:56)

Koncert-vígopera egy felvonásban Arisztofanész szövegét fordította: Devecseri Gábor I. rész [00:00](#) 1. A háború gondja a nők [02:40](#) 2. Vita a háborúról [04:49](#) 3. A nők esküje [12:35](#) 4. A férfiak nyomorúsága [18:03](#) 5. Verekedés a Fellegvár előtt [22:02](#) 6. Férfi kel-lene II. rész [25:54](#) 7. Fohász [27:53](#) 8. Kuplé a női nemről [29:55](#) 9. Finálé [33:34](#) 10. A férfiak nyomorúsága III. rész [36:26](#) 11. Lysistraté bevonulása [37:21](#) 12. Jöjj Csatabontó [38:34](#) 13. Epigramma [40:16](#) 14. Finálé

Majd megírtam Dosztojevszkij Bűn és bűnhődését, amely az embernek a világban elfoglalt helyét, a társadalom és a magunk teremtette korlátokat vizsgálta. Azt, hogy egy rendkívüli, tehetséges ember lehet-e a maga teremtette szabályok szerint. A hatvanas években nagy jelentősége volt mindennek, hiszen ebben az időszakban kérdés volt, hogy egy értelmiségi meddig mehet el saját elveinek megvalósításában.



**Bűn és bűnhődés, I. felvonás, 1-5. jelenet (26:48)**

Polgár László, Tokody Ilona, Seregélyi Katalin, Bende Zsolt, Delly Rózsi, Karizs Béla és Kunsági Kálmán (ének), Horváth Péter (próza), továbbá a Magyar Állami Operaház Zenekara Koncz Tamás vezényletével

**Bűn és bűnhődés, I. felvonás, 6-12. jelenet (23:46)**

Gulyás Dénes, Polgár László, Ötvös Csaba, Zempléni Mária, Rozsos István, Korcsmáros Pétert, Delly Rózsi, Németh Gábor (ének), Horváth Péter (próza), a Magyar Állami Népi Együttes Énekkara, továbbá a Magyar Állami Operaház ének- és zenekara Koncz Tamás vezényletével

**Petrovics Emil : Bűn és bűnhődés - Raszkolnyikov monológja I. felvonás (4:15)**

Polgár László (ének), Horváth Péter (próza), továbbá a Magyar Állami Operaház zenekara, vezényletével Koncz Tamás

**Bűn és bűnhődés, II. felvonás, 1-5. jelenet (24:46)**

Polgár László, Bordás György, Fülöp Attila, Berkes János, Nádas Tibor, Póka Balázs, Korcsmáros Péter, Tokody Ilona (ének), Horváth Péter (próza), továbbá a Magyar Állami Operaház Zenekara és a Magyar Állami Népi Együttes Énekkara Koncz Tamás vezényletével

**Bűn és bűnhődés, II. felvonás, 6-9. jelenet (21:19)**

Polgár László, Zempléni Mária, Szőnyi Ferenc, Patassy Tibor és Karizs Béla, (ének), Horváth Péter (próza) továbbá a Magyar Állami Operaház Zenekara és a Magyar Állami Népi Együttes Énekkara Koncz Tamás vezényletével

**Bűn és bűnhődés, III. felvonás, 1-4. jelenet (22:18)**

Polgár László, Berkes János, Tokody Ilona, Szőnyi Ferenc és Patassy Tibor (ének), Horváth Péter (próza), továbbá a Magyar Állami Operaház Zenekara Koncz Tamás vezényletével

**Bűn és bűnhődés, III. felvonás, 5-6. jelenet (14:09)**

Polgár László, Tokody Ilona, Bende Zsolt, továbbá a Magyar Állami Operaház Zenekara és a Magyar Állami Népi Együttes Énekkara Koncz Tamás vezényletével

**Petrovics Emil : Bűn és bűnhődés - Szonja és Raszkolnyikov jelenete és a III. felvonás záróképe (14:01)**

Tokody Ilona, Bende Zsolt, Polgár László (ének), Horváth Péter (próza), továbbá a Magyar Állami Népi Együttes énekkara, a Magyar Állami Operaház zenekara, vezényletével Koncz Tamás

Közben született a Jónás könyve című darabom is, ami szintén azt vizsgálta, kell-e az emberbej folyton-folyvást hangoztatnia a maga igazát. Én Babits Istennel értettem egyet, úgy véltem, ez elől a feladat elől nem lehet elmenekülni. De a Bűn és bűnhődés szövegkönyve túl intellektuálisra sikeredett, túl filozófikus volt az az operalátogató közönségnek. Én pedig úgy éreztem, nem tudok és nincs is miért ezen az úton tovább mennem, nincs értelme, hogy a minket körülvevő világot ilyen zenei közegben ábrázoljam. Egyébként most a C'est la guerre-t a dalszínház ismét műsorára tűzi, a következő szezonban mutatják be az Ybl-palotában.



**Petrovics Emil: Jónás könyve /epilógus/ RÉTI JÓZSEF (2:58)**

Réti József (ének), a Magyar Állami Hangversenyzenekar és a Budapesti Kórus (Karigazgató: Forrai Miklós)

Vezényel: Erdélyi Miklós  
(Hungaroton, 1969)

***Gramofon: Az Operaháznak négy éven keresztül a főigazgatója is volt. Hogyan fért össze a zeneszerzés és a vezetés? Könnyen rászánta magát, hogy elvállalja ezt a posztot?***

P.E.: Szívesen mondtam igent, hiszen érdekelt, foglalkoztatott a ház, és talán túlzottan is szeretem az énekeseket. Sajnos, elég rossz időszakban bíztak meg engem az Opera vezetésével, a nyolcvanas évek második felében egyre több megoldhatatlan problémával kerültem szembe. Természetesen azért ennek a négy évnek számos eredménye is akadt. Az én igazgatásom alatt került például színre a tanítványom, Vajda János Mario és a varázsló című, egyfelvonásos operája, amely nagy sikert aratott, és bebizonyította, lehet ma is „jó, hallgatható és mégis modern zenét” komponálni.

***Gramofon: A művészi munka mellett jellemző Önre, hogy számos közéleti feladatot vállal. Közel húsz évig volt országgyűlési képviselő, dolgozott a Szerzői Jogvédő Hivatal elnökeként, s éveken át részt vett a Nemzeti Kulturális Alap munkájában is.***

P.E.: Úgy vélem, a magyar közéletben eljött az a pillanat, amikor már az embernek nem érdemes hangoztatnia az igazát. A fülek egyre süketebbek. Ma minden a napi politikai ostobaságokról szól, nem az emberek érdekéről, javáról, hanem arról, hogyan lehet a maguk hatalmi rendszerét minél tökéletesebbé tenni. Azért mondtam le a Nemzeti Kulturális Alapban betöltött posztomról, mert mindehhez nem kívántam asszisztálni. Túl sok csalódás ért az utóbbi években. Sokad magammal azt gondoltuk, hogy megteremtjük azt az optimális társadalmi együttélést, társadalmi szerződést, amelyet egy parlamentáris demokrácia képes nyújtani. Mindebből az utóbbi években kiábrándítóan kevés valósult meg, S én már önmagam előtt is szégyenkezem, ha unos-untalan bekapcsolódom a botránycsinálásba. Ráadásul ezek az etikai, filozófiai botrányoknak, amelyekkel a szépségért, az elfogadható egymás mellett élésért küzdök, természetesen semmi eredményük. Aki segítséget kért tőlem, annak mindig segítettem, akár a szomszéd néniről, akár a miniszterelnökről volt szó. Ma már a szomszéd néninek sem tudok segítségére lenni... Úgy döntöttem hát, inkább muzsikával foglalkozom. Talán több hasznomat veszik az embertársaim, ha megírok még néhány művet. Megpróbálom hát tenni a dolgomat, mert remélem, rengeteg tennivalóm van még.

#### IV.



Petrovics Emil  
(kulturpart.hu)

**IN MEMORIAM PETROVICS EMIL – hangverseny filmfelvétel (2:24:20)**

Az élő közvetítés helyszíne és dátuma: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Nagyterme,  
2021. szept. 14.

(A felvételt a Zeneakadémia AVISO Stúdiója készítette)



ZENEAKADÉMIA  
ALAPÍTVÁ 1875

**Műsor:**

Petrovics: Vörösmarty – nyitány, op. 41

Petrovics: Zongoraverseny, op. 46

Petrovics: I. kantáta (Egyedül az erdőben), op. 4

Petrovics: II. szimfónia, op. 48

Subedi Anna (szoprán), Balogh Ádám (zongora), Kodály Filharmonikusok Debrecen,  
vezényel: Hamar Zsolt

Műsorvezető: Bösze Ádám

*„Nem vagyok hajlandó erőszakot tenni magamon: azt keresem, ami valóban vagyok. A világban hallott zenék éppen ebben az elhatározásomban erősítettek meg: bátran és semmifajta kisebbségi érzéstől nem kényszerítve vállalom, hogy szeretek időnként 4/4-ben dúr hármashangzatokat írni. [...] Az a fontos, hogy azt írjam meg, amit én hallok és amit én gondolok a zenéről”* – válaszolta egy alkalommal Varga Bálint András művészi állásfoglalást firtató kérdésére Petrovics Emil. A gyakran idézett kijelentés pontosan jellemzi Petrovics alkotói személyiségét, aki komponistaként egész pályafutása alatt valamiféle klasszikus arányérzékkel és mesterségbeli tudással ötvözte a zenetörténet elmúlt kétszáz évének technikai megoldásait. Professzionális önazonossággal dolgozott, és rendkívül egységes életművet hagyott hátra, ahogyan arról az 1956-ban komponált I. kantátától az 1993-as Vörösmarty-nyitányon és a hat évvel későbbi Zongoraversenyen át egészen a 2001-ben befejezett II. szimfóniáig ívelő koncertprogram is tanúskodik.

**V.**

**PETROVICS 90**

**(Válogatás az interneten található írásokból)**

(Parlando 2020/2.)



